

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorum Concionatorumque Instructioes

Borromeo, Carlo

Coloniae, 1587

VD16 B 6753

De voce, & corporis motu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51263)

Apostolos, martyres, virgines, confesso-
res, & qui cęlesti gloria perfruuntur, sancti
nomine semper appellet.

Dictionem vitet, quę indignationem, &
fastidium parit, pręsertim cū de incom-
modis suis loquitur.

Attentionem cū petit, ne arroganter
faciat: neue se magna dicturum, & admira-
bilia polliceatur.

Ne ambiguę loquatur, vt eadem oratio
varium sensum possit asserre.

Ne cōcisē item, vt auditores incerti sint,
& animo pendeant.

Ne obscurē, vt dictum facilē percipi nō
queat.

De voce, & corporis motu.

DE pronunciatione, gestu, actione, ab
antiquis rhetoribus permulta tradita
sunt, quę exquisito quodam studio perin-
de consecrari, quasi in ijs ipsis bene concio-
nandi finis positus sit, hoc longe alienum
esse debet à concionatore verbi Dei: cū
ij pręsertim motus corporis aliquos com-
monstrarint, nō modò leues, pueriles, sed
planè hiltrionicos, ob eamque rem indig-
nos & persona concionantis, & auctoritate
suggesti: qui locus grauisimus est. Quę
igitur de toto illo genere isti pręceperūt;
eorum tantum, quę ad grauitatis, decori-
que laudem insignia sunt, delectum quen-
dam

dam à concionatore haberi conueniēs est, ut aliquid etiam adiumenti inde sibi comparet ad fidelium animos inflammandos studio rei, de qua concionem instituit.

Vocem igitur, & actionem ita temperare concionator conabitur, ut nō ex arte petere, sed verè, & ex natura dicere videatur.

Pro rerum, quas dicit, varietate, voce, & gestu vario uti studebit: ne fortè res mediocres, aut etiam fortasse leues magna contentione tractet: quasi sola voce, & gestu velit persuadere: aut verò quæ magna sunt imminuat: aut cuidam recitanti potius, quàm ex animo dicenti similis videatur.

Ita illud vitium quoque cauebit, ne vno vocis sono, tota constet oratio; quod fatiē-
tatem parit.

Vocis mollitiem, vel suauitatem quandam, magnitudinem item ne affectet, ne item in quouis genere nimiam contentiōnem.

Ut nimiam tarditatem, quasi verba difficilè inueniens; ita nimiam celeritatē fugiat nō enim proficit oratio ita effusa; sed quasi animos auditorū præteruolat: itaque pro rerum opportunitate, nunc tardè, nunc celeriter eloquatur.

Canoram vocem in exordio, & magnam fugiat; hæc enim, & modestum exordium esse

Vocem & actionem quomodo concionator temperare debeat.

esse vetat, & reliquæ orationi pronuncian-
dæ nocet.

In alijs fortasse imitandis, prudentiâ ad-
hibeat, ne vel leuia quædã, aut etiam vitio-
sa imitetur, aut ea, quæ cum alijs cõueniant,
à se tamen aliena sunt.

In gestu, & corporis motu tantum item
faciat, quantum natura rerũ patitur: quod
vel ex eo discere potest, si aliquos, recte na-
tura tantum pronunciantes, in communi
consuetudine obseruet.

Ita neque eodem gestu semper vtetur;
neque manu eodem modo composita; ne-
que vno brachio tantum; neque eodem
motu corporis, & eadem vultus modera-
tionẽ.

Non importunè suggestum palmis fe-
riat, sed cum rei magnitudo poscit.

Non per suggestum quasi volitabit, nunc
ex hoc, nunc ex illo angulo profiliens.

Non quasi ex suggesto mediũ corpus de-
mittet; aut alijs multis moribus vtetur, qui
aut deformes sunt, aut digladiantis potius
quàm dicentis esse videntur.

Hæc omnia facilè cauebit, si Christianam
modestiam, & grauitatem prædicatoris nõ
obliuiscetur: nihilque audebit, quod su-
prà vires, artem, & exercitationem suã esse
suspicietur; quodque ex concepto affectu
non proficiscatur.

Sed

Sed vt distinctiùs de pronuntiatione præ scribatur, quæ in voce, & corporis motu versantur, hæc concionator teneat.

In exordio vocem sedatam adhibeat, & quotidiano sermone proximam.

In narratione vocis varietate vtatur, vt quo quidque pacto gestum sit, ita narrare videatur: res enim strenuè gestæ, vocis celeritate, quæ verò dignitatem habent, plenis faucibus, & sedatissima voce narrandæ sunt.

In cohortatione, quæ in epilogo concionis fit, primò voce vtatur attenuatissima, quæ sit faucibus contractis: deinde clamore leni, nõ obstrepero: mox sono æquabili ac postremò, voce celeri.

In conuestione item, quæ pars etiam epilogi est, vocem adhibeat depressam, crebra interualla, longa spatia, & magnas commutationes.

In corporis statu, & motu hæc caueat.

Ne in suggestu vnquam corpore innitatur: sed rectus stet, aut sedeat.

Ne deiecto, ne supino, ne præduro, ne in latum inclinato capite sit, sed planè recto.

Ne supercilia contrahat, ne diducat, ne remittat.

Ne nares corruget, ne moueat, ne instet, ne digito diducat; ne plena manu resupinet.

Quali voce in omnibus concionis partibus concionator vti debeat.

Quid in corporis gestu concionatori vitandum

K

Ne

Ne labra lambat, ne mordeat.

Ne mentum pectori affigat.

Ne humeros attollat, ne rursus cōtrahat

Ne brachium, tamquam gladiator immoderatè proijciat.

Ne læuam manum iactet, nisi rarò, & in maximo concionis æstu.

Ne manum supra oculos tollat, ne demittat infra pectus.

Ne digitorum gestum indecorum adhibeat, sed decentem, nempe in principijs lenem, & in vtramque partem modicè prolatum, in narrando paulò productiorem, in reprehendendo acrem, & instantem.

Ne argutijs digitorum vtatur.

Ne femur feriat, nisi rarò, cùm indignationem mouere studet.

Ne pedibus supplodat, nisi opportunè in summa contentione.

Ne tussiat, ne expuat crebrò, nisi necessitate coactus.

Ne in eloquendo per nares maiore spiritus partem effundat.

Ne crebro anhelitu iumenta imitari videatur, onere laborantia.

Hæc atque adeò alia, vt fugiat, in consilium adhibeat prædicationis vsu peritos.